

MAREA DIVIZARE

Co.
lectia
de economie

JOSEPH E. **STIGLITZ**

LAUREAT AL PREMIULUI NOBEL PENTRU ECONOMIE

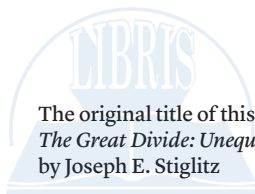
MAREA DIVIZARE

Societățile inegale
și ce putem face în privința lor

Traducere din engleză de
Smaranda Nistor

PUBLICA

The original title of this book is:

The Great Divide: Unequal Societies and What We Can Do About Them

by Joseph E. Stiglitz

Copyright © 2015 by Joseph E. Stiglitz

© Publica, 2015, pentru ediția în limba română

Toate drepturile rezervate. Nicio parte din această carte nu poate fi reprodusă sau difuzată în orice formă sau prin orice mijloace, scris, foto sau video, exceptând cazul unor scurte citate sau recenzii, fără acordul scris din partea editorului.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
STIGLITZ, JOSEPH E.

Marea divizare : societățile inegale și ce putem face în privința lor /
Joseph Stiglitz ; trad.: Smaranda Nistor. - București : Publica, 2015

ISBN 978-606-722-053-7

I. Nistor, Smaranda (trad.)

33

EDITORI: Cătălin Muraru, Silviu Dragomir

DIRECTOR EXECUTIV: Bogdan Ungureanu

DESIGN: Alexe Popescu

REDACTOR: Alina Ciulacu

CORECTURĂ: Elena Bițu, Roxana Măciucă

DTP: Răzvan Nasea

Știm că ne naștem cu toții egali sau, cel puțin, așa ni se spune. Și atunci de ce există atât de multă inegalitate în lume? Și, mai ales, cum poate fi ea combătută?

Acestea sunt doar câteva dintre ideile pe care Joseph E. Stiglitz le abordează și la care încearcă să ofere soluții în *Marea Divizare*, o carte scrisă într-un stil personal, cu claritate și pasiune. Stiglitz ajunge la o concluzie simplă: alegerea pe care societățile și guvernele trebuie să o facă între creșterea economică și echitate este, de fapt, o falsă problemă. Printr-o serie de argumente solide, pragmatice și de bun-simț, autorul demonstrează cum le putem avea pe amândouă.

*Numeroșilor mei cititori, care au răspuns
cu atât de mult entuziasm scrierilor mele pe tema inegalității
și a egalității de șanse.*

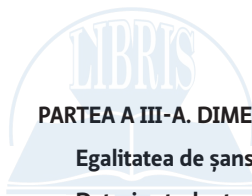
*Copiilor mei, Siobhan, Michael, Jed și Julia,
și soției mele, Anya, care cu toții, în felul lor, se străduiesc
să făurească o lume mai dreaptă și mai bună.*

*Și tuturor cărturarilor și activiștilor din lume
care muncesc cu devotament pentru dreptate socială.*

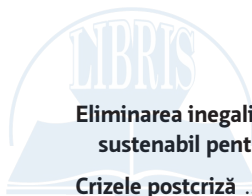
Vă mulțumesc pentru că m-ați inspirat și m-ați încurajat!

Introducere	13
PREFAȚĂ. FISURI VIZIBILE	33
Consecințele economice ale domnului Bush	67
Neghiobi capitaliști	83
Anatomia unei crime: cine a ucis economia americană?	95
Cum ieșim din criza financiară	111
PARTEA I. IDEI MARI	121
A celor 1%, de către cei 1%, pentru cei 1%	145
Problema celor 1%	155
Creșterea lentă și inegalitatea sunt decizii politice. Noi putem alege altfel	169
Inegalitatea se globalizează	181
Inegalitatea e o chestiune de alegere	187
Democrația în secolul XXI	195
Fals capitalism	199
PARTEA A II-A. REFLECȚII PERSONALE	207
Cum mi-a influențat dr. King studiile în economie	213
Mitul epocii de aur a Americii	219

PARTEA A III-A. DIMENSIUNI ALE INEGALITĂȚII	229
Egalitatea de șanse, mitul nostru național	239
Datoria studențească și destrămarea visului american	245
Dreptate pentru unii	255
Unica soluție rămasă: refinanțarea în masă a creditelor ipotecare	259
Inegalitatea și copilul american	265
Ebola și inegalitatea	269
 PARTEA A IV-A. CAUZELE EXTINDERII INEGALITĂȚII ÎN AMERICA	273
Socialismul pentru bogați al Americii	281
Un sistem fiscal calibrat împotriva celor 99%	287
Globalizarea nu privește doar profiturile. E vorba și despre impozite	297
Erorile din logica lui Romney	303
 PARTEA A V-A. CONSECINȚELE INEGALITĂȚII	307
Învățămintele greșite desprinse din falimentul orașului Detroit	313
Noi nu ne încredem în nimeni	323
 PARTEA A VI-A. POLITICA PUBLICĂ	333
Cum au contribuit politicile publice la marea divizare economică	353
De ce Janet Yellen, și nu Larry Summers ar trebui să conducă Banca Rezervelor Federale	359
Absurditatea politicilor noastre alimentare	367
De partea nepotrivită a globalizării	377
Șarada comerțului liber	385
Cum întărește proprietatea intelectuală inegalitatea	389
Decizia înțeleaptă evidentă a Indiei	399

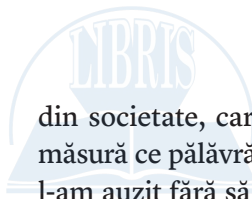
Eliminarea inegalității extreme – un obiectiv de dezvoltare sustenabil pentru 2015–2030	405
Crizele postcriză	423
Inegalitatea nu este inevitabilă	427
 PARTEA A VII-A. PERSPECTIVE REGIONALE	 435
Miracolul Mauritius	451
Lecții din Singapore pentru o Americă inegală	457
Japonia ar trebui să fie prevăzătoare	465
Japonia este un model, nu un exemplu moralizator	471
Foaia de parcurs a Chinei	481
Reformarea balanței stat-piață din China	485
Medellín, o lumină a orașelor	491
Himere americane la antipozi	497
Independența scoțiană	501
Depresiunea Spaniei	505
 PARTEA A VIII-A. CUM PUNEM AMERICA DIN NOU LA MUNCĂ	 521
Cum punem America din nou la muncă	531
Inegalitatea ține pe loc redresarea	539
Cartea locurilor de muncă	547
Puținătate într-o eră a belșugului	561
Creșterea e la stânga	565
Enigma inovării	569
 Postfață	 573
Întrebări și răspunsuri	575
Mulțumiri	587

Nimeni nu poate nega astăzi că există o mare divizare în America, separându-i pe cei mai bogați dintre cei foarte bogați – numiți uneori „cei 1%” – de restul lumii. Viețile lor sunt altfel: au alte griji, alte neliniști și alte stiluri de viață.

Americanii de rând își fac griji când se gândesc la cum vor putea plăti studiile superioare ale copiilor, ce se va întâmpla dacă cineva din familie se îmbolnăvește grav, cum or să se descurce cu banii după ce ies la pensie. În toiul Marii Recesiuni, zeci de milioane de oameni își făceau griji la gândul că ar putea să-și piardă locuința. Milioane dintre ei chiar și-au pierdut-o.

Cei din grupul de 1% – și, în măsură chiar mai mare, cei din grupul de 1‰ aflat în vârful piramidei – se confruntă cu un cu totul alt gen de probleme: ce fel de avion particular să-și cumpere, care e cea mai bună metodă prin care să-și pună veniturile la adăpost de taxe și impozite. (Ce se va întâmpla dacă Statele Unite forțează desființarea secretului bancar în Elveția? Oare nu vor veni Insulele Cayman la rând? Andorra o fi sigură?) Pe plajele din Southampton, se vaită de zgomotul pe care-l fac vecinii, când vin cu elicopterul de la New York. Și își fac griji și la gândul consecințelor în cazul în care vor cădea de pe cracă – e așa de mult până jos... și, în rare ocazii, chiar se întâmplă.

Nu cu mult timp în urmă, am participat la un dineu găzduit de un membru al grupului celor 1%, un om inteligent și implicat. Conștientă de marea divizare, gazda noastră adunase laolaltă miliardari, profesori universitari și alte figuri respectate

din societate, care își făceau griji în privința inegalității. Pe măsură ce pălăvrăgeala de început a reuniunii își urma cursul, l-am auzit fără să vreau pe unul dintre miliardari – care luase startul în viață moștenind o mare avere – discutând cu un altul despre problema americanilor leneși care încearcă să trăiască pe spinarea celorlalți. Curând după aceea, au trecut direct la subiectul paradisurilor fiscale, aparent fără să-și dea seama de ironia situației. De mai multe ori, pe parcursul serii, au fost invocate Maria Antoaneta și ghilotina, când plutocrații reuniți își reaminteau unii altora cât de riscant este să permiți inegalității să crească excesiv: „Amintiți-vă de ghilotină!” a fost laitmotivul serii. Și prin acest refren ei au exprimat mesajul central al acestei cărți: gradul de inegalitate din America nu este inevitabil; el nu este rezultatul legităților inexorabile ale economiei. Este o chestiune de politici economice și de decizii politice. Este posibil, păreau ei să spună, ca acești oameni puternici să facă ceva în privința inegalității.

Acesta nu este decât unul dintre motivele pentru care preocuparea privind inegalitatea a devenit o maximă urgență chiar și în sânul grupului celor 1%: în număr tot mai mare, ei își dau seama că o creștere economică durabilă, de care depinde prosperitatea lor, nu poate avea loc atunci când, în copleșitoare majoritate, cetățenii țării au venituri care stagnează.

În cadrul reuniunii anuale a elitelor lumii de la Davos, în 2014, Oxfam a arătat limpede în ce grad crește inegalitatea la nivel mondial, atrăgând atenția că un autobuz în care s-ar urca vreo 85 dintre miliardarii planetei ar însuma tot atâta bogăție cât jumătatea inferioară a populației mondiale, adică vreo trei miliarde de oameni.¹ Un an mai târziu, autobuzul se micșorase – nu mai era nevoie decât de 80 de locuri. La fel de dramatic, Oxfam a constatat că grupul de 1% din vârful piramidei deținea acum aproape jumătate din averea lumii – și este pe cale să posede la

fel de multă avuție ca restul de 99% din populație, luată în bloc, până în 2016.

Marea divizare se pregătește de foarte mult timp să apară. În deceniile de după cel de-al Doilea Război Mondial, America a crescut în cel mai rapid ritm cu putință, și a crescut împreună cu toți americanii. Cât timp toate segmentele de populație și-au văzut veniturile cum cresc, a fost vorba de o prosperitate comună. Veniturile celor de la baza piramidei creșteau mai repede decât veniturile celor din vârf.

A fost o epocă de aur în America, dar ochii mei tineri vedeau laturile mai întunecate. Crescând pe malul sudic al Lacului Michigan, în Gary, statul Indiana, unul din orașele industriale emblematice ale țării, am văzut sărăcie, inegalitate, discriminare rasială și șomaj episodic, pe măsură ce recesiunile zguduiau țara, una după alta. Conflictele sindicale erau ceva obișnuit, muncitorii luptându-se să obțină partea ce li se cuvenea din prosperitatea pe bună dreptate lăudată a Americii. Auzeam discursuri despre cum America e o societate a clasei mijlocii, dar în cea mai mare parte a lor, oamenii pe care eu îi vedeam ocupau treptele de jos ale acelei presupuse societăți de mijlociași, iar vocile lor nu se numărau printre cele ce influențau soarta țării.

Noi nu eram bogați, dar părinții mei reușiseră să își adapteze stilul de viață la veniturile realizate – și până la urmă, mare parte din luptă în asta constă. Purtam hainele rămase de la fratele meu mai mare, pe care mama întotdeauna le cumpăra de la reduceri, dar atentă să ia lucruri trainice, și mai puțin să economisească de azi pe mâine: nu te scumpești la târâte ca să fii ieftin la făină, o auzeam spunând. Pe vremea copilăriei mele, mama, care absolvise Universitatea Chicago în toiul Marii Depresiuni, îl ajuta pe tata, care lucra în asigurări. Cât ea era plecată la muncă, de noi avea grijă „servitoarea“, Minnie Fae Ellis, o

femeie bună ca pâinea caldă, foarte muncitoare și extrem de inteligentă. Deși nu aveam decât zece ani, mă tulbura și mă frământa întrebarea: de ce ea nu are decât șase clase, într-o țară despre care se presupune că este atât de bogată și că le oferă șanse tuturor? De ce avea grijă de mine, și nu de copiii ei?

După ce eu am terminat liceul, mama și-a urmat visul ambițios al vieții ei: să-și reia studiile pentru diploma de institutoare și să predea la școala elementară. A predat în școlile de stat din orașul nostru, Gary; după ce s-a instalat migrația spre suburbii a albilor, a rămas printre foarte puținele cadre didactice dintr-o școală care devenise, în fapt, una segregată. După ce a fost obligată să se pensioneze, la vârsta de 67 de ani, a început să predea în campusul din nord-vestul statului Indiana al Universității Purdue, străduindu-se să garanteze accesul cât mai multor studenți. Trecută binișor de optzeci de ani, s-a retras până la urmă din activitate.

La fel ca atât de mulți alții dintre contemporanii mei, așteptam cu nerăbdare schimbarea. Ni se spunea că societatea e greu de schimbat, că e nevoie de timp. Cu toate că eu n-am suferit din cauza greutăților cu care s-au confruntat colegii mei de generație din Gary (lăsând la o parte un mic grad de discriminare), mă identificam cu cei loviți de soartă. Abia peste decenii aveam să studiez în amănunt statisticile despre venituri, dar simțeam că America nu este țara tuturor posibilităților, așa cum se pretindea a fi: existau o sumedenie de ocazii fantastice pentru unii, dar mult prea puține pentru alții. Poveștile lui Horatio Alger^{*} erau simple basme, cel puțin în parte – mulți americani, deși harnici și perseverenți, n-au avut nicicând parte de succes. Eu m-am numărat printre cei norocoși, cărora America

* Horatio Alger, autorul unei serii de romane extrem de gustate de public după Războiul de Independență, în care eroii principali porneau săraci în viață, pentru a ajunge bogați și respectați grație muncii, hărniciei și perseverenței (n.t.).

într-adevăr le-a oferit o posibilitate: o bursă națională de merit la Amherst College. Mai mult decât orice altceva, ocazia *aceea* mi-a deschis o sumedenie de alte posibilități.

Așa cum arăt în „Mitul Epocii de Aur a Americii“, când eram în penultimul an de facultate la Amherst, mi-am schimbat specializarea, trecând de la fizică la economie. Îmi doream cu toată ființa să aflu de ce societatea noastră funcționează așa cum funcționează. Am devenit economist nu doar ca să înțeleg inegalitatea, discriminarea și șomajul, ci și, speram eu, ca să pot face ceva în privința acestor nenorociri care îmi afectează țara. Cel mai important capitol al tezei mele de doctorat, susținută la MIT sub îndrumarea lui Robert Solow și Paul Samuelson (care aveau să primească ulterior, amândoi, câte un Premiul Nobel), se concentra pe factorii determinanți ai distribuției venitului și avuției. Prezentată într-o adunare a Societății de Econometrie (asociația internațională a economiștilor care se ocupă de aplicații matematice și statistice în economie) în anul 1966 și publicată în jurnalul acesteia, *Econometrica*, în anul 1969, teza mea continuă să servească adesea, chiar și după o jumătate de secol, drept cadru analitic pentru studierea acestui subiect.

Audiența pentru o analiză a inegalității era una limitată, nu doar în rândul publicului larg, ci și printre economiști. Pe oameni nu-i interesa subiectul. În branșa economică, se manifesta, uneori, chiar o ostilitate fățișă. Situația a rămas neschimbată chiar și după ce inegalitatea în țară a început să crească vizibil, cam din perioada în care Reagan a devenit președinte. Un economist marcant, laureat al Premiului Nobel și profesor la Universitatea Chicago, pe nume Robert Lucas, a descris-o elocvent: „Dintre tendințele care dăunează studiului riguros al economiei, cea mai seducătoare și [...] otrăvitoare este concentrarea pe chestiuni care țin de distribuție“.²

La fel ca atât de mulți alți economiști conservatori, el susținea că modul cel mai bun prin care săracii pot fi ajutați este creșterea produsului economic total al țării, „plăcinta întreagă”, din care să ajungă și la săraci o parte, și considera că, dacă ne concentrăm pe micuța porție acordată săracilor, ne distragem atenția de la problema cu adevărat fundamentală: cum facem să crească toată plăcinta. De fapt, în știința economiei există o lungă tradiție a convingerii că aceste două subiecte (cel a eficienței și cel a distribuției, al dimensiunii plăcintei și al modului în care este împărțită) pot fi tratate separat și că sarcina economistului este una îngust definită, importantă, dar grea – treaba lui este doar să-și dea seama cum poate fi maximizată dimensiunea plăcintei. Împărțirea plăcintei e o chestiune de decizie politică, ceva de care economiștii trebuie să se ferească cu orice chip.

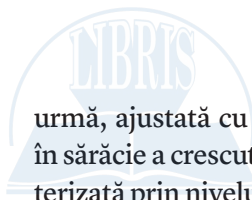
Când atitudini ca aceea a lui Lucas erau atât de la modă în branșa economiștilor, nici nu-i de mirare că aceștia nu și-au bătut capul aproape deloc cu extinderea inegalității din țară. N-au acordat mare atenție faptului că, în timp ce PIB-ul creștea, veniturile celor mai mulți americani băteau pasul pe loc. Această indiferență a făcut în final ca ei să nu poată veni cu o explicație convingătoare despre ceea ce se întâmpla în economie, să nu poată pricepe implicațiile extinderii inegalității și să nu poată propune politici economice apte să așeze țara pe o direcție de mers diferită.

Tocmai de aceea am primit cu atâta bucurie, în 2011, oferta celor de la publicația *Vanity Fair* de a aduce aceste probleme în atenția unui auditoriu mai larg. Articolul rezultat, intitulat „Of the 1 Percent, by the 1 Percent, for the 1 Percent” („A celor 1%, de către cei 1%, pentru cei 1%”), chiar a avut o audiență mult mai largă decât articolul meu din *Econometrica*, publicat cu zeci de ani în urmă. Noua ordine socială despre care vorbeam în

articolul din *Vanity Fair* – acei 99% dintre americani aflați în aceeași barcă pe care n-o pot mișca din loc – a devenit sloganul mișcării Occupy Wall Street: „Noi suntem cei 99%“. Articolul prezenta teza care își găsește ecoul în articolele din această carte și în scrierile mele ulterioare: aproape toți, inclusiv mulți dintre cei aflați în grupul de 1%, am ieși mai câștigați dacă ar exista mai puțină inegalitate. Era în interesul luminat al celor 1% să ajute la edificarea unei societăți mai puțin divizate. Nu doream să instig la declanșarea unei noi lupte de clasă, ci, mai degrabă, să definesc un nou sentiment al coeziunii naționale, care dispăruse odată cu marea divizare care s-a căscat ca un hău în societatea noastră.

Articolul meu avea drept țință întrebarea *de ce ar trebui să ne pese de creșterea masivă a inegalității* – era o chestiune ce ținea nu doar de valori și moralitate, ci și de economie, de natura societății noastre și de sentimentul identității noastre naționale. Existau interese strategice încă și mai vaste. Cu toate că rămânem în continuare cea mai mare putere militară – cheltuind aproape jumătate din ceea ce se cheltuiește în toată lumea –, războaiele noastre de durată din Irak și Afganistan au adus la iveală limitele acestei puteri: nu am fost în stare să stabilim un control clar asupra unor petice de pământ în țări care sunt mult, mult mai slabe decât Statele Unite. Forța acestei țări a fost dintotdeauna cea a puterii de influență, îndeosebi în ceea ce privește influența morală și cea economică, exemplul pe care îl reprezintă pentru alții și înrăurirea ideilor pe care țara noastră le cultivă, inclusiv cele referitoare la forma sa de organizare economică și politică.

Din păcate, dată fiind extinderea inegalității, modelul economic american nu și-a făcut datoria față de categorii numeroase ale populației – familia americană reprezentativă are o situație financiară mai dificilă decât avea cu un sfert de secol în

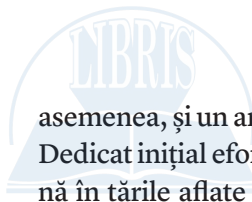

urmă, ajustată cu inflația. Chiar și procentajul celor ce trăiesc în sărăcie a crescut. Deși o Chină aflată în ascensiune este caracterizată prin niveluri înalte ale inegalității și un deficit democratic, economia le-a adus mai mult câștig celor mai mulți dintre cetățenii acestei țări: a scos din sărăcie vreo 500 de milioane de oameni, în exact aceeași perioadă în care stagnarea a pus stăpânire pe clasa mijlocie din America. Un model economic care nu servește majorității cetățenilor săi este puțin probabil să devină un exemplu de urmat pentru alte țări.

Articolul din *Vanity Fair* a stat la baza cărții mele intitulate *The Price of Inequality*^{*}, în care am dezvoltat multe dintre temele abordate acolo, ceea ce, mai departe, a dus, în 2013, la invitația din partea publicației *New York Times* de a mă ocupa de o serie de articole pe care am numit-o „Marea Divizare”. Speranța mea era ca, prin această serie, să pot trezi mai multe minți lucide din țară la conștientizarea problemei cu care ne confruntăm: nu eram țara tuturor posibilităților, așa cum credeam noi că suntem – și cum credeau atât de mulți alții. Deveniserăm țara avansată cu cel mai înalt nivel de inegalitate și aveam unul dintre cele mai coborâte niveluri ale egalității de șanse. Inegalitățile noastre se manifestau în numeroase moduri. Dar nu erau inevitabile, consecințe inexorabile ale legităților economice, ci, mai degrabă, erau rezultatul deciziilor noastre economice și politice. Politici economice diferite pot conduce la rezultate diferite: o performanță economică mai bună (oricum ar fi aceasta măsurată) și niveluri mai scăzute de inegalitate.

Articolul inițial din *Vanity Fair* și seria de articole pe care am scris-o pentru „Marea Divizare” constituie nucleul de bază al acestei cărți. Timp de aproape cincisprezece ani, am scris, de

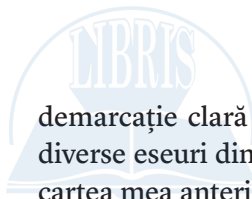
* Carte tradusă în limba română sub titlul *Prețul inegalității. Cum societatea divizată din ziua de astăzi ne pune în pericol viitorul*, traducător Smaranda Nistor, editura Publica, București, 2013.

asemenea, și un articol lunar de opinie pentru *Project Syndicate*. Dedicat inițial efortului de a aduce gândirea economică modernă în țările aflate în tranziție către o economie de piață, după căderea Cortinei de Fier, *Project Syndicate* a ajuns în timp să se bucure de atât de mult succes, încât articolele îi sunt publicate acum în ziare din toată lumea, inclusiv în majoritatea țărilor avansate. Deloc surprinzător, multe din articolele pe care eu le-am scris pentru *Project Syndicate* se ocupau de unul sau altul din aspectele inegalității, și o selecție a acestora – alături de articole publicate în diverse alte ziare și periodice – este prezentată aici.

Deși subiectul principal pe care se concentrează aceste eseuri este inegalitatea, am decis să includ câteva despre Marea Recesiune – articole scrise în perioada premergătoare și imediat următoare crizei financiare din 2007–2008, când America și lumea întreagă au intrat într-o perioadă de *mare apatie*. Articolele cu pricina merită un loc în acest volum pentru că există o interdependență inextricabilă între criza financiară și inegalitate: inegalitatea a contribuit la izbucnirea crizei, criza a exacerbat inegalități deja existente, iar adâncirea acestor inegalități a creat un important curent contrar în economie, făcând cu atât mai dificilă o revenire *robustă*. La fel ca inegalitatea în sine, n-a existat nimic inevitabil nici în privința profunzimii crizei, nici în privința duratei ei. Adevărul este că nu criza a fost un cataclism al naturii, ca o inundație sau un seism de-o gravitate care se întâlnește doar o dată la 100 de ani. Noi ne-am făcut-o singuri, cu mâna noastră; la fel ca în cazul inegalității supradimensionate, a fost rezultatul deciziilor noastre economice și politice.

Această carte are ca subiect principal *economia* inegalității. Dar, așa cum tocmai am arătat, nu se poate trage o linie de

demarcație clară între decizia politică și cea economică. În diverse eseuri dintre cele care alcătuiesc acest volum, ca și în cartea mea anterioară, *Prețul inegalității*, descriu nexul causal dintre politică și economie: cercul vicios prin care un grad mai mare de inegalitate economică înseamnă inegalitate politică, mai ales în sistemul politic al Americii, care conferă o asemenea putere necontrolată banilor. Inegalitatea politică, mai departe, extinde inegalitatea economică. Iar acest proces s-a văzut consolidat pe măsură ce tot mai mulți americani au fost dezamăgiți de procesul politic: după criza din 2008, sute de miliarde de dolari s-au dus pe salvarea băncilor, și prea puțini bani au fost alocați pentru ajutorarea celor în pericol să-și piardă locuințele. Sub influența lui Timothy Geithner, secretarul Trezoreriei, și a lui Larry Summers, președintele Consiliului Economic Național* – amândoi aflați printre arhitecții politicilor de dereglementare care au ajutat la conturarea crizei –, administrația Obama nu a sprijinit inițial eforturile de restructurare a creditelor ipotecare, menite să protejeze milioanele de americani care căzuseră victimă practicilor discriminatorii și prădalnice din partea băncilor, ba chiar a încercat să se opună acestei inițiative. Deloc de mirare, așadar, că atât de multă lume îi hulesc și pe cei care sunt pentru, și pe cei care sunt contra.

Am rezistat tentației de a revizui sau completa articolele adunate aici, ba chiar și celei de a le actualiza. Și nici n-am pus la loc multe „tăieturi“ din textele originale, idei importante

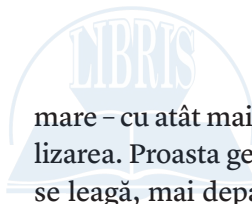
* Secretarul Trezoreriei este echivalentul unui ministru al finanțelor, în sistemul administrației americane. Consiliul Economic Național (National Economic Council – NEC), organism din interiorul administrației prezidențiale, coordonează elaborarea politicilor economice interne și internaționale și urmărește punerea lor în practică. Consiliul Economic Consultativ (Council of Economic Advisers – CEA), despre care Stiglitz va pomeni adeseori în continuare, are rolul de a-l sfătui pe președinte în privința politicilor sale economice (n.t.).

care au trebuit să rămână pe dinafară din cauza numărului maxim de cuvinte pe care trebuia să-l respect.³ Formatul jurnalistic are cu ce să se laude: textele sale sunt scurte și percutante, răspunzând subiectelor zilei, fără toate acele condiționări și avertismente care restricționează cea mai mare parte a scrierilor academice. În timp ce scriam aceste articole, angajat în debaterile adeseori înfierbântate ale momentului, n-am pierdut din vedere mesajele mai profunde pe care voiam să le transmit. Sper ca această carte să reușească să comunice tematicile mai vaste despre care vorbesc.

În calitate de președinte al Consiliului Economic Consultativ, dar și ca economist-șef al Băncii Mondiale, am scris ocazional editoriale pentru diverse publicații, dar abia după ce *Project Syndicate* m-a invitat să țin o rubrică fixă lunară, în anul 2000, am început s-o fac în mod regulat. Provocarea a făcut să-mi sporească enorm respectul pentru cei ce trebuie să scrie un articol editorial o dată sau de două ori pe săptămână. În contrast, una din dificultățile principale, când scrii doar o dată pe lună, este tocmai selectivitatea: din miriadele de probleme economice care apar în lume, în fiecare lună, care ar fi de cel mai mare interes și cea mai aptă să asigure contextul comunicării unui mesaj de importanță mai largă?

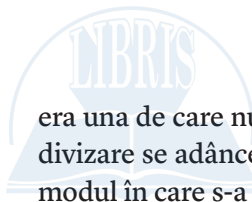
În ultimii zece ani, patru dintre problematicile cruciale cu care s-a confruntat societatea noastră au fost: marea divizare – enorma inegalitate care își face apariția în Statele Unite și în multe alte țări avansate –, proasta gestiune economică, globalizarea și rolul statului și al pieței. Așa cum se arată în această carte, cele patru tematici se întrepătrund. Extinderea inegalității a fost atât o cauză, cât și o consecință a eforturilor noastre macroeconomice, a crizei din 2008 și a lungii stări de apatie și moleșală care a urmat. Globalizarea, oricâte merite ar avea în stimularea creșterii, a dus aproape sigur și la o inegalitate mai

mare – cu atât mai mult cu cât am gestionat atât de prost globalizarea. Proasta gestionare a economiei noastre și a globalizării se leagă, mai departe, de rolul pe care grupurile de interese îl joacă în viața politică – o viață politică în care sunt tot mai mult reprezentate interesele celor 1%. Dar cu toate că politica a reprezentat una dintre cauzele necazurilor noastre actuale, numai prin politică vom putea găsi soluții, fiindcă piața, de una singură, nu o va putea face. Piețele lăsate de capul lor vor duce la și mai mult monopol al puterii, la și mai mult abuz din partea sectorului financiar, la și mai mult dezechilibru în relațiile de comerț internațional. Numai printr-o reformă a democrației noastre – făcându-i pe guvernanți mai răspunzători în fața *tuturor* oamenilor, mai atenți să le reprezinte interesele – vom reuși să aruncăm o punte peste marea divizare și să readucem țara la o prosperitate împărtășită de toți.

Eseurile din această carte sunt grupate în opt părți, fiecare precedată de un scurt eseu introductiv, care încearcă să explice contextul în care au fost scrise articolele sau să atingă, pe scurt, câteva dintre subiectele pe care nu am putut să le abordez în spațiul limitat al articolelor reproduse aici.

Voi începe cu „Prefață – fisuri vizibile“. În anii de dinaintea crizei, liderii noștri economici, printre care și Alan Greenspan, guvernatorul-șef al Rezervei Federale, se puteau împăuna cu o nouă economie în care fluctuațiile, blestemul permanent al trecutului, aveau să fie lăsate în urmă; așa-numita mare moderație aducea cu sine o nouă eră a inflației reduse și a creșterii aparent ridicate. Dar cei care au acordat o atenție fie ea cât de mică problemei au văzut, cu toate acestea, că nu reprezintă decât un strat subțire de poleială, mascând proasta gestiune economică și corupția politică extinse la scară națională (din care o parte fusesse dezvăluită odată cu scandalul Enron); chiar mai rău, creșterea

era una de care nu aveau parte *cei mai mulți americani*. Marea divizare se adâncea și mai mult. Capitolele următoare descriu modul în care s-a format criza și consecințele ei.

După ce, în Partea I, fac o trecere în revistă a câtorva dintre problemele esențiale ale inegalității (inclusiv articolul meu din *Vanity Fair* despre cei 1% și articolul cu care am inaugurat seria „Marea Divizare”), Partea a II-a cuprinde două articole care evocă amintiri personale despre trezirea timpurie a interesului meu față de aceste subiecte. Părțile a III-a, a IV-a și a V-a se ocupă de dimensiunile, cauzele și consecințele inegalității; Partea a VI-a prezintă câteva analize pe marginea unor idei-cheie de politică economică. Partea a VII-a tratează inegalitatea și politicile destinate s-o reducă în alte țări. În sfârșit, Partea a VIII-a se apleacă asupra uneia dintre cauzele fundamentale ale inegalității din America zilelor noastre – slăbiciunea prelungită a pieței forței de muncă. Întrebarea pe care o adresez este cum putem pune America din nou la treabă, în cel mai bun mod, cu slujbe decente și salarii din care să se poată trăi. Postfața cărții conține un scurt interviu cu Cullen Murphy, editorul revistei *Vanity Fair*, care atinge câteva dintre chestiunile ridicate în mod repetat pe parcursul discuțiilor despre inegalitate: Când a luat-o America pe un drum greșit? Cei 1% nu sunt oare generatori de locuri de muncă, ceea ce face ca o societate mai apropiată de idealul de egalitate să sfârșească prin a-i afecta pe restul de 99%?

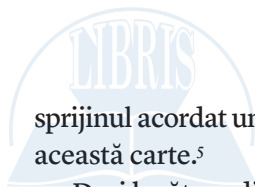
Mulțumiri

Cartea acesata nu este un volum scolastic obișnuit, ci o culegere de articole și eseuri scrise pentru diverse reviste și ziare, în ultimii câțiva ani, pe tema inegalității – prăpastia care s-a

adâncit, tot mai larg, mai ales în America, dar și, într-o măsură mai mică, în multe alte țări ale lumii. Articolele au însă la bază o lungă istorie de cercetare academică, începută pe vremea când eram doctorand la MIT și bursier Fulbright la Cambridge, în Marea Britanie, la mijlocul anilor 1960. Pe atunci – și până foarte recent – nu exista aproape niciun interes față de acest subiect printre universitarii americani ai științelor economice. Iată, așadar, că le datorez foarte mult îndrumărilor tezei mele de doctorat, doi dintre marii economiști ai secolului XX: Robert Solow (a cărui proprie disertație fusese pe acest subiect) și Paul Samuelson, pentru a mă fi încurajat să urmez această direcție de studiu, ca și pentru marile lor revelații.⁴ Și îi mulțumesc în mod special lui George Akerlof, primul meu coautor, care a împărțit Premiul Nobel pe 2001 cu mine.

La Cambridge discutam adeseori despre factorii determinanți ai distribuției venitului și am avut enorm de câștigat din conversațiile cu Frank Hahn, James Meade, Nicholas Kaldor, James Mirlees, Partha Dasgupta, David Champernowne și Michael Farrell. Acolo i-am devenit preparator, după care am început să colaborez profesional, lui Anthony Atkinson, cel mai cunoscut specialist în domeniul inegalității din ultima jumătate de secol. Ravi Kanbur, Arjun Jayadev, Karla Hoff și Rob Johnson sunt alți foști studenți și colegi de la care am învățat multe despre subiectele tratate în această carte.

Rob Johnson conduce în prezent Institutul pentru Noua Gândire Economică (Institute for New Economic Thinking – INET), fondat în perioada de după Marea Recesiune. Printre ruinele fumegânde ale economiei, se contura tot mai pregnant ideea că modelele economice standard nu au servit nici America, nici lumea; era nevoie de o nouă gândire economică – inclusiv un accent mai mare pe inegalitate și pe limitările piețelor. Aș vrea să le mulțumesc celor de la INET pentru

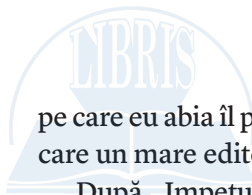

sprijinul acordat unora din studiile care stau la baza eseurilor din această carte.⁵

Deși legătura dintre inegalitate și performanța macroeconomică a constituit de multă vreme o preocupare în munca mea de cercetare teoretică și de alcătuire a politicilor publice, iată că, în sfârșit, începe să fie recunoscută tot mai mult importanța acestei legături (inclusiv de către Fondul Monetar Internațional). Aici, aș vrea să evidențiez colaborarea mea cu colegii Bruce Greenwald și Jose Antonio Ocampo de la Universitatea Columbia, precum și eforturile Comisiei de Experți pentru Reforma Sistemului Monetar și Financiar Internațional, desemnată de președintele Adunării Generale a Națiunilor Unite, Comisie pe care am condus-o în calitate de președinte.⁶

Oricine activează azi în domeniul de studiu al inegalității le datorează enorm lui Emmanuel Saez și Thomas Piketty, ale căror cercetări migăloase au produs multe din datele care revelează gradul la care a ajuns inegalitatea în Statele Unite și în multe alte țări avansate. Alți savanți marcantși a căror influență va putea fi văzută aici sunt François Bourguignon, Branko Milanovic, Paul Krugman și James Galbraith.⁷

Când Cullen Murphy, pe atunci redactor la *Atlantic Monthly*, m-a convins să scriu un articol despre experiența mea la Casa Albă (într-un articol intitulat „Impetuoșii ani nouăzeci“, care până la urmă a condus la a doua mea carte, cu același nume, scrisă pentru un auditoriu nespecializat)⁸, s-a dovedit a fi nu doar o bună ocazie să articulez niște idei care mă frământau de niște ani, dar și o nouă provocare: puteam eu să abordez idei adeseori complexe, într-un mod care să le facă larg accesibile și în același timp succint? Îmi scrisesem multe dintre articolele academice alături de un coautor; relația strânsă dintre un editor și un scriitor seamănă în anumite privințe, dar diferă în altele. Fiecare dintre noi avea un rol distinct. El cunoștea publicul într-un mod

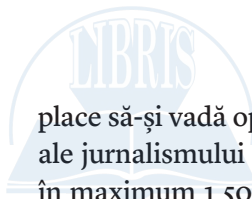

pe care eu abia îl puteam explora. Am ajuns să apreciez rolul pe care un mare editor îl joacă în a da formă unui articol.

După „Impetuoșii ani nouăzeci“, am mai scris vreo câteva texte pentru *Atlantic Monthly*, iar după ce Cullen Murphy s-a mutat la *Vanity Fair*, a continuat să îmi solicite articole. Unul dintre acestea, „Neghiobi capitaliști“ (inclus în volumul de față), scris în perioada imediat premergătoare și în cea ulterioară Marii Recesiuni, a cucerit un prestigios Premiu Gerald Loeb pentru excelență în jurnalism. Evident, sub tutela lui Cullen, făcusem progrese însemnate în scrisul meu.

Aranjamentele pe care le-am convenit cu *Project Syndicate*, *Vanity Fair* și *New York Times*, alături de o sumă întreagă de alte canale mediatice, oglindite în articolele adunate aici, mi-au dat ocazia să-mi exprim punctele de vedere despre ceea ce se petrece în lumea din jurul meu – să fiu un comentator, probabil, mai reflexiv decât cei care sunt obligați să-și ofere opiniile pe o vastă gamă de subiecte în emisiunile de la televizor, pentru că eu puteam și să-mi aleg subiectele, și să rumeg răspunsurile.

Redactorii fiecăruia dintre articolele despre care vorbesc au avut o contribuție de neprețuit la eseurile adunate aici. În particular, aş vrea să le mulțumesc lui Sewell Chan și Aaron Retica, redactorii seriei „Great Divide“ din *New York Times* (care a dat titlul acestui volum). Chiar înainte ca noi să fi stat la sfat împreună, în decembrie 2012, creionând o strategie pentru a aduce în fața poporului american problemele extinderii inegalității în America, sub toate aspectele ei și cu toate consecințele ei, Sewell lucrase cu mine la redactarea unuia dintre eseurile publicate aici (cu Mark Zandi): „Unica soluție rămasă: refinanțarea în masă a creditelor ipotecare“. Aaron și Sewell au făcut o treabă excelentă în pregătirea pentru tipar a celor șaisprezece articole din *New York Times* publicate aici. Am tendința să mă lungesc prea mult când scriu și nimănui nu-i

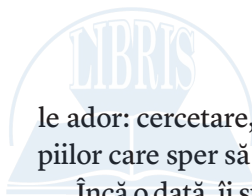

place să-și vadă opera ciopârțită; dar una din realele provocări ale jurnalismului este să fii capabil să transmiți un set de idei în maximum 1 500 de cuvinte, dacă nu chiar în 750. Aaron și Sewell au completat conținutul cărții de fiecare dată cu mult discernământ, atunci când au redus prolixitatea.

Printre mulți alți redactori și editori cărora le rămân profund îndatorat, se numără Andrzej Rapaczynski, Kevin Murphy (acum la Thomson Reuters), Michael Hirsh de la *Politico*, Rana Foroohar de la *Time*, Philip Oltermann de la *The Guardian*, Christopher Beha de la *Harper's*, Joshua Greenman de la *New York Daily News*, Glen Nishimura de la *USA Today*, Fred Hiatt de la *Washington Post* și Ed Paisley de la *Washington Monthly*. De asemenea, trebuie să pomenesc aici despre încurajarea și sprijinul primit de la Aaron Edlin de la *Economists' Voice*, Roman Frydman de la *Project Syndicate* și Felicia Wong, Cathy Harding, Mike Konczal și Nell Abernathy de la Institutul Roosevelt, pentru care am scris o sinteză de politică publică, parțial descrisă în eseul „Fals capitalism“.

Institutul Roosevelt și Universitatea Columbia mi-au oferit o susținere instituțională neprețuită. Institutul Roosevelt, care s-a dezvoltat din Biblioteca Prezidențială Roosevelt, a devenit, în timp, unul dintre cele mai respectate think-tank-uri ale țării, promovând idealurile dreptății sociale și economice pe care le-a apărut Roosevelt. Fundația Ford, Fundația MacArthur și Bernard Schwartz au sprijinit cu generozitate programul de studii pe tema inegalității desfășurat de cele două instituții.

În ultimii cincisprezece ani, Universitatea Columbia a fost căminul meu intelectual. Mi-a dat libertatea de a-mi urmări subiectele de cercetare, mi-a dăruit studenți scriitori și entuziaști în a dezbate idei și colegi geniali, de la care am învățat atât de mult! Universitatea Columbia mi-a oferit mediul potrivit în care să mă dezvolt plenar și să fac lucrurile pe care

le ador: cercetare, profesorat și promovarea ideilor și a principiilor care sper să facă din lume un loc mai bun.

Încă o dată, îi sunt îndatorat lui Drake McFeely, președintele editurii W.W. Norton, și vechiului meu prieten și editor Brendan Curry, care, din nou, a făcut o treabă excelentă din pregătirea pentru tipar a acestei cărți, beneficiind, la rândul lui, de ajutorul Sophiei Duvernoy. Le rămân îndatorat, ca de obicei, lui Elizabeth Kerr și Rachel Salzman de la Norton – pentru această carte și pentru sprijinul lor de-a lungul timpului. Am avut, de asemenea, norocul să beneficiaz, de-a lungul anilor, de profesionalismul editorial al lui Stuart Profitt, redactorul meu de la Penguin/Allen.

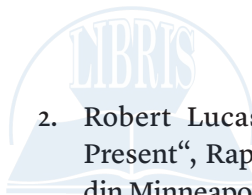
N-aș fi putut termina această carte fără un birou care a mers ceas, condus de Hannah Assadi și Julia Cunico, cu sprijin din partea lui Sarah Thomas și Jiaming Ju.

Eamon Kircher-Allen nu doar a gestionat întregul proces de publicare a cărții, ci a îndeplinit și rolul de editor. Îi datorez de două ori mulțumiri: a pregătit pentru tipar fiecare articol din carte și la data la care a fost publicat prima dată.

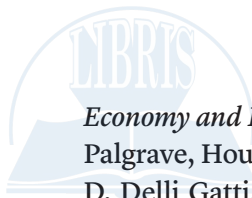
Ca întotdeauna, cea mai mare datorie o am față de soția mea, Anya, care crede cu tărie în subiectele despre vorbesc eu aici și în importanța de a le aduce în fața unui public mai larg, care m-a susținut și m-a încurajat enorm în a face acest lucru, care a discutat, în mod repetat, ideile de la baza tuturor cărților mele și m-a ajutat să le cizelez și să le recizelez.

Note

1. Oxfam, „Working for the Few: Political Capture and Inequality“, Informare 178, 20 ianuarie 2014.

2. Robert Lucas, „The Industrial Revolution: Past and Present“, Raport anual 2003, Banca Rezervelor Federale din Minneapolis, 1 mai 2014. Apoi a continuat prin a spune: „Din vasta creștere în bunăstarea a sute de milioane de oameni, care a avut loc pe parcursul celor două sute de ani de la începerea Revoluției Industriale și până azi, practic, nicio parte nu poate fi atribuită redistribuirii directe a resurselor de la cei bogați spre cei săraci. Potențialul de îmbunătățire a vieților celor săraci, prin găsirea altor modalități de distribuire a producției actuale, nu înseamnă nimic, în comparație cu potențialul vizibil nelimitat de creștere a producției“.
3. În câteva cazuri, în care cei ce scriau titlurile au ales, în mod inadecvat, trimiteri care erau prea similare, am schimbat titlul articolului. Decizia aceasta a făcut, totodată, ca unele teme discutate în eseuri diferite să se suprapună. Unele mici intervenții de eliminare au fost făcute pentru a evita duplicarea.
4. Ulterior, am scris împreună cu Solow un articol în care atingeam câteva dintre aspectele macroeconomice ale inegalității și cererii. Vezi R.M. Solow și J.E. Stiglitz, „Output, Employment, and Wages in the Short Run“, în *Quarterly Journal of Economics*, 82, noiembrie 1968, pp. 537–560.
5. În particular, eseuul „The Book of Jobs“, inițial publicat în *Vanity Fair*, a pornit de la cercetări desfășurate în colaborare cu Bruce Greenwald și alți coautori, susținuți de INET. Vezi, de exemplu, D. Delli Gatti, M. Gallegati, B.C. Greenwald, A. Russo și J.E. Stiglitz, „Sectorial Imbalances and Long Run Crises“, în F. Allen, M. Aoki, J.-P. Fitoussi, N. Kiyotaki, R. Gordon și J.E. Stiglitz, ed., *The Global Macro*

- Economy and Finance*, IEA Conference Volume Nr. 150-III, Palgrave, Houndmills, UK, and New York, 2012, pp. 61-97; D. Delli Gatti, M. Gallegati, B.C. Greenwald, A. Russo și J.E. Stiglitz, „Mobility Constraints, Productivity Trends, and Extended Crises“, în *Journal of Economic Behavior & Organization*, 83(3), pp. 375-393.
6. Printre membrii Comisiei s-au numărat Jose Antonio Ocampo, Rob Johnson și Jean Paul Fitoussi. Raportul Comisiei poate fi găsit sub denumirea „The Stiglitz Report: Reforming the International Monetary and Financial Systems in the Wake of the Global Crisis“, The New Press, New York, 2010). Am fost copreședinte, alături de Jean Paul Fitoussi și Amartya Sen, al unei Comisii Internaționale pentru Evaluarea Performanței Economice și a Progresului Social, punând accentul pe numeroasele dimensiuni ale bunăstării pe care PIB-ul nu le poate cuprinde. Multe dintre ideile Comisiei își găsesc ecoul în eseurile pe care le conține această carte. Opera Comisiei este acum continuată la OECD. Raportul Comisiei este disponibil sub formă de carte: J.E. Stiglitz, J. Fitoussi and A. Sen, *Mismeasuring Our Lives: Why GDP Doesn't Add Up*, The New Press, New York, 2010.
 7. Lista completă a celor cărora le aduc mulțumiri poate fi găsită în ediția broșată a volumului *Price of Inequality*.
 8. „The Roaring Nineties“, apărut în *Atlantic Monthly*, în octombrie 1992, a dat naștere cărții *The Roaring Nineties: A New History of the World's Most Prosperous Decade*, W.W. Norton, New York, 2003.

Prefață

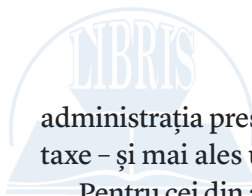
Fisuri
vizibile

Cartea începe cu debutul Marii Recesiuni, cu câțiva ani înainte să apară seria mea de articole dedicate „Marii Divizări”. Prima selecție a fost publicată de *Vanity Fair* în decembrie 2007, exact luna în care economia Statelor Unite a alunecat într-o perioadă de scădere care se va dovedi a fi cea mai rea de la Marea Depresiune.

În cei trei ani precedenți, eu, alături de un mic grup de alți economiști, avertizasem asupra imploziei iminente. Semnalele de alarmă erau, de fapt, vizibile pentru oricine voia să le vadă – dar prea multă lume făcea prea mulți bani! Petrecerea era în toi – numai câțiva din vârf aveau invitații, însă nota de plată urma s-o plătim noi, ceilalți. Din nefericire, cei despre care se presupunea că garantează menținerea economiei în stare de echilibru aveau legături mult prea strânse cu cei ce organizaseră petrecerea și luau parte la toată distracția (și câștigau o groază de bani). Tocmai de aceea, sunt incluse aceste capitole aici, în prefață. Mecanismele prin care a luat naștere Marea Recesiune se întrepătrund cu cele care au dus la apariția marii divizări a Americii.

Mai întâi, să fixăm cadrul: a existat un uriaș boom economic în anii 1990, alimentat de o bulă speculativă a acțiunilor din sectorul înaltei tehnologii, care și-au crescut prețurile în ritm amețitor, dar, după ce bula s-a spart, economia a alunecat în recesiune, în anul 2001. Remediul, bun la toate, preferat de

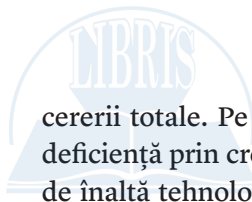

administrația președintelui George W. Bush era o reducere de taxe – și mai ales una destinată celor bogați.

Pentru cei din administrația Clinton, care se dăduseră peste cap să reducă deficitul fiscal, acesta a fost un gest neliniștitor, din multe puncte de vedere. A adus înapoi deficitele – aruncând pe apa sâmbetei toate eforturile depuse în precedenții opt ani. Administrația Clinton amânase investițiile în infrastructură, în educație și în programe de ajutorare a săracilor, totul în scopul reducerii deficitului. Nu fusesem de acord cu unele din aceste măsuri – consideram că rațiunea economică ar fi dictat să facem investiții în viitorul țării și, în plus, mă temeam că o administrație ulterioară ar putea face praf și pulbere aceste victorii greu cucerite, în scopuri mult mai puțin nobile.

După ce economia s-a afundat în recesiunea din 2001, factorii de decizie politică au ajuns la un consens în privința necesității ca economia să primească un stimul. Un mod de asigurare a acelui stimul mult mai bun decât reducerea pe care Bush a aplicat-o taxelor pentru cei bogați ar fi fost demararea investițiilor pe care le amânaserăm.¹ Eram deja preocupat de extinderea inegalității din țară, iar aceste reduceri inechitabile de taxe nu făceau decât să înrăutățească lucrurile. Mi-am început articolul din *New York Review of Books* intitulat „Pericolele din planul lui Bush de taxare“ („Bush’s Tax Plan – The Dangers“, 13 martie 2003) după cum urmează: „Rar s-a întâmplat ca atât de puțini să ia atât de mult de la atât de mulți“.

Și mai grav, eram de părere că reducerile de taxe vor fi *relativ* ineficiente. Ceea ce s-a dovedit corect. Iată o temă la care voi reveni frecvent în această carte. *Inegalitatea slăbește cererea agregată și economia*. Extinderea inegalității din America împingea banii de la baza piramidei spre vârf și, dat fiind că americanii aflați în vârf cheltuiesc o parte mai mică din banii lor decât cei aflați la bază, are loc o diminuare generală a

cererii totale. Pe parcursul anilor 1990, am mascat această deficiență prin crearea bulei speculative cu acțiunile firmelor de înaltă tehnologie – un boom al investițiilor. Dar odată cu spargerea bulei, economia a intrat în recesiune. Răspunsul lui Bush a fost o reducere de taxe destinată celor bogați. În condițiile în care consumatorii își făceau griji pentru viitorul lor, stimulul sperat pentru economie din partea reducerilor fiscale ale lui Bush a fost unul anemic. Venit să se adauge peste altă reducere de impozit asupra câștigurilor de capital – în plus față de cea acordată cu câțiva ani înainte de președintele Clinton –, el n-a făcut decât să încurajeze și mai mult specula. Dat fiind că avantajele sale au ajuns covârșitor la cei foarte bogați, această reducere de taxe a fost extrem de ineficace și, de asemenea, a accentuat și mai puternic inegalitatea.

Cele mai eficiente instrumente pentru consolidarea cererii și îmbunătățirea egalității sunt politicile fiscale – politicile privind taxele, impozitele și cheltuielile publice, hotărâte de legiuitorii din Congres. Politicile fiscale inadecvate pun o presiune suplimentară pe politicile monetare, care intră în responsabilitatea Rezervei Federale*. Fed-ul poate (uneori) să stimuleze economia prin reducerea ratei dobânzii și relaxarea reglementărilor. Dar politicile monetare de acest fel sunt periculoase. Prescripțiile lor ar trebui să poarte o etichetă mare: „A nu se folosi decât cu maximă prudență și sub stricta supraveghere a unor adulți care înțeleg pe deplin riscurile“. Din păcate, cei însărcinați cu administrarea politicii monetare nu citiseră niciodată o asemenea etichetă; și erau niște fundamentalisti ai pieței cât se poate de naivi, convinși că piețele sunt

* Echivalentul instituției băncii centrale în Statele Unite. Rezerva Federală sau, prescurtat, Fed este condusă de un consiliu al guvernatorilor, prezidat de guvernatorul-șef. Funcția acestuia poate fi numită, alternativ, „președinte“ (al Consiliului Guvernatorilor) sau „guvernator-șef/general“ (n.t.).